

Laatdienst 2 februari 2025 - Wim Timmer

HEBZUCHT

In de serie "Hoe te leven?" staat deze zondag een van de hoofdzonden 'Hebzucht' centraal. In het perspectief van het scheppingsverhaal zoeken wij naar het antwoord op welke wijze wij hier weerstand tegen kunnen bieden. Het scheppingsverhaal eindigt met de opdracht 'onze wereld te behoeden en te beheren'. De wereld niet als ons bezit, maar als oefenplaats om bezit te leren delen met elkaar. Daarvoor krijgen we als richtlijn die tien woorden mee om ons geweten hiervoor te scherpen.

We lezen vandaag een gedeelte uit Marcus 10, waarin Jezus de discussie over wat je bezit in het licht van de komst van het Koninkrijk van God of, zo u wilt, het eeuwig leven volledig op scherp zet! Hij lijkt zelfs te suggereren dat het onderhouden van de tien geboden niet eens voldoende zou zijn...

In de oude taal van de bijbel is er maar één woord gebruikt voor woord en daad (dabar). God sprak: "Er zij licht, water, land" en er was licht, water, land. Woorden moeten gebeuren, ze zijn om te doen, te leven. Maar wat als woorden afstand scheppen, verdelen en buitensluiten. Hoe te geloven dat waar mensen het leven delen met elkaar er voor iedereen genoeg is? Daar is lef voor nodig.

TIEN WOORDEN

*U riep het licht om ons te laten zien:
Licht dat alles tot zijn recht laat komen,
Licht in onze ogen om elkaar te behoeden,
Licht waarin uw toekomst gloort.
U gaf ons tien richting-woorden
om niet verblind te raken.*

*U riep het water boven en beneden:
Water dat alles tot leven brengt,
Water voor onze dorst naar vriendschap,
Water waarin uw toekomst spiegelt.
U gaf ons tien verkwik-woorden
om niet opgedroogd te raken.*

*U riep het land om ons een plek te geven:
Land dat vaste grond geeft onder onze voeten,
Land voor onze zoektocht naar elkaar,
Land om het leven te delen en te vieren.
U gaf ons tien grondvest-woorden
om niet verstrikt te raken.*

*U riep ons met tien liefdes-woorden
die ons twee maal aansporen:
te hebben zonder elkaar te kort te doen,
te zijn zonder elkaar kwijt te raken.*

OVERWEGING

Na mijn theologiestudie in Amsterdam heb ik naast mijn werk binnen Justitie ook nog een tijd voor de klas gestaan als godsdienstleraar. Ik ontdekte een bijzonder mechanisme wanneer ik de leerlingen een opdracht gaf voor de volgende les. Wanneer ik namelijk zei: “Voor volgende week krijgen jullie een overhoring over hoofdstuk 2, maar de paragrafen 3 en 5 hoeven jullie niet te leren”. Dan was het effect van mijn instructie dat ze een week later wel wisten wat ze niet moesten/hoefden te doen, maar wat ze nou wel hadden moeten leren was niet blijven hangen. Met een beetje psychologie van de koude grond zou je kunnen verklaren, dat wij nou eenmaal als kinderen worden opgevoed met het adagium: dat het goede wordt beloond en het kwade, wat je NIET mag, wordt bestraft. In ieder geval niet beloond! Dit allemaal om te leren wat je wel en beter niet kan/had moeten doen. Dus als je doet wat je niet hoeft te doen zou je beloond moeten worden en niet bestraft met een onvoldoende voor je proefwerk, toch..?! Er waren zelfs leerlingen die daar echt verbolgen/verongelijkt over waren en mij de schuld gaven van hun mindere prestatie.

Ik moest daar aan denken vanwege de lezing uit Marcus 10 van de ‘rijke jongeling’, zoals die iemand meestal wordt genoemd. “Goede meester” zei hij en vroeg wat hij moest doen om eeuwig leven te verwerven. Hij wordt onmiddellijk door Jezus van replek gediend met de wedervraag: “Waarom noem je mij goed?” En krijgt dan pas het antwoord op zijn vraag: “Je kent toch de geboden, de tien woorden.” Kent u ze allemaal? De kans is groot dat u de zeven die NIET mogen eerder kan bedenken dan de drie die u wel mag... U bent dan in goed gezelschap want Jezus noemt er ook maar zes, waarvan het zelfs de vraag is of de een na laatste er eigenlijk wel bij hoort!

Wanneer ik in mijn werk tijdens de kerkdienst of gespreksgroep de vraag stel: “Noem de tien geboden eens op”, dan komen de antwoorden wat je NIET mag; ‘Gij zult NIET’... heel snel! De geboden die je gevraagd worden wel te doen, hoor ik maar zelden genoemd. Eén daarvan is de Sjabbat onderhouden; één dag in de week God niet voor de voeten lopen. Dat doen wij hier vandaag op de plaats van samenkomst (synagoge) om aandacht te hebben voor elkaar. En misschien nemen we dat andere/eerste positieve gebod ook mee, namelijk alleen die god dienen/aanbidden die ons vrij maakt. Vrij maakt..., ook van ons bezit? ‘Jezus keek hem liefdevol aan en sprak: “Een ding ontbreekt je nog: Ga verkopen wat je bezit en geef het aan de armen.” Ontsteld en ontdaan ging de rijke jongeling heen’, misschien wel even verongelijkt en verbolgen als sommigen van mijn leerlingen de klas verlieten.

“Kinderen, wat is het moeilijk het goede te doen. Voor een kameel is het gemakkelijker door het oog van de naald te gaan”. Ja maar, wie kan er dan nog gered worden? Wat heb je dan nog aan een God ‘bij wie niets onmogelijk is’? (Waar komen overigens die ‘kinderen’ opeens vandaan? Aan het stukje van de rijke jongeling gaat de beroemde scene vooraf waar Jezus zegt: “Laat de kinderen tot mij komen, want aan hen behoort het Koninkrijk van God”. Kinderen dus wel! U kent dit vast nog wel uit de kinderbijbel.)

Eerst even uitleggen wat ‘het oog van de naald’ eigenlijk is. Dat is namelijk het kleine nachtdeurtje in de grote poort van de stad. (Jeruzalem, de stad van vrede, dat andere beeld voor het Koninkrijk van God.) De poortdeuren werden bij zonsondergang gesloten. Wanneer je te laat was kon je dus niet rechtstreeks naar binnen, maar misschien nog wel via dat nachtdeurtje toegelaten worden. In ieder geval niet met je kameel, laat staan met je vracht. Er is een theorie, ik weet niet of die waar is, maar hij is te leuk om niet waar te zijn, dat een kameel het wel kan! Weet niet of u wel eens heeft gezien hoe een kameel gaat liggen of staan, maar dat doet hij door heen en weer te schommelen. Je zou een kameel kunnen trainen deze beweging te laten gebruiken om als het ware kruipend vooruit te gaan...!

Het kan dus wel, maar dan zul je wel eerst een hele goede kameeldrijver moeten worden. Een ding staat echter vast, je bezit moet je nog steeds achterlaten...

De leerlingen schrokken van deze woorden en het gezegde van de kameel en het oog van de naald ontzette hen nog meer. De grote baas Petrus wordt naar voren geschoven. Wat maak je ons nou: "Wij hebben alles achtergelaten om jou te volgen. Hoe zit dat nou met jouw koninkrijk? Waarom kun je niet gewoon zeggen welke beloning ons te wachten staat? Of is alles dan voor niets geweest?" Je zou verwachten dat Jezus enige compassie zou tonen voor zijn leerlingen, maar hij doet er nog een schepje bovenop: "Je zult zelfs je broers en zusters, moeder en vader of kinderen en huis en akkers achter moeten laten".

De goede verstaander hoort hier de echo van het laatste (10de) gebod: Je zal niet begeren wat een ander toebehoort: niet het huis, niet de partner, niet de bedienden noch zijn rund en ezel (om nog even in kerstsfeer te blijven). In dit gebod ligt, wat mij betreft, de definitie van hebzucht besloten. Hebzucht is begeren, je zinnen zetten op iets wat niet van jou is. Toegeven aan die zucht, dat verlangen, betekent dat je neemt wat jou niet toebehoort. Je zou alle tien de geboden/woorden zo kunnen lezen en verstaan. Als een uitnodiging dat je niet de eer, het leven, het bezit, de ruimte of de kracht steelt van een ander. En dan niet alleen vanwege jezelf: Wat gij niet wil dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet..., maar ook vanwege dat andere perspectief van de komst van het Koninkrijk, die nieuwe andere wereld. Want de toekomst en het land zijn van onze kinderen. (We mogen toch hopen dat de vredesonderhandelaars dit uitgangspunt aandurven als startpunt van de gesprekken...!)

Zeven hoofdzonden en een paar deugden. Even terug naar het begin. In de voorbereiding spraken wij over de vraag: 'Maar wat is dan het antwoord op hebzucht?' De redactie had hiervoor gulheid aan hebzucht gekoppeld. Gulheid is volgens mij meer de pendant/tegenhanger van gierigheid, van het voor jezelf houden; America first, eigen volk eerst. Gulheid (vrijgevigheid/altruïsme) is echter vaak wel degelijk voorwaardelijk en zeker niet gespeend van eigenbelang en beschikbaar voor iedereen.

In mijn werk breng ik altijd twee andere deugden in. Tevredenheid: wanneer je niet tevreden kunt zijn met wat je hebt dan zal je dat zeker niet worden met wat je nog denkt te krijgen... En dankbaarheid, maar dan in de zin van ervaren dat het niet vanzelfsprekend is, dat je hebt wat je hebt... En dat de waarde van wat je hebt niet ligt in de hoeveelheid of het aanzien, maar in de 'eerlijke' inspanning die je er voor hebt moeten doen. Ik weet dat er onder u mensen zijn die allergisch zijn voor deze twee woorden vanuit hun opvoeding van een 'boterham met tevredenheid' en het krijgen van reeds gedragen kleren: 'kleding van dankbaarheid'. Allergisch omdat je gedwongen werd onderdanig te zijn en je als kind niet werd gevraagd naar jou wensen.

Geen flauw idee hoe het nu zit met het koninkrijk dat komende is. Een ding begrijp ik wel telkens weer van Jezus: dat we daar geen zeggenschap over hebben en dat het niet voor wat hoort wat is, maar dat we er ons wel voor moeten willen inspannen. "Velen eersten zullen de laatsten zijn en laatsten de eersten". Ligt in deze mysterieuze zin het antwoord besloten? Ja, zei een slimme leerling, want uiteindelijk zal dan iedereen binnenkomen en met die kameel lukt het vast ook nog wel een keer, maar de kinderen eerst. Laat ons het een keer proberen, dan komt het goed.

TOEGIFT TIEN WOORDEN

- 1. Maak vrij en kleiner niet*
- 2. Loop niet achter valse goden aan*
- 3. Span niemand voor je karretje*
- 4. Vier de dag van vrijheid en verzoening*
- 5. Respecteer de samenhang van de generaties*
- 6. Geef aan iedereen leefruimte*
- 7. Wees betrouwbaar voor je omgeving*
- 8. Deel wat je hebt en wees tevreden met wat je krijgt*
- 9. Durf de waarheid te spreken*
- 10. Gun een ieder zijn talenten*